

Sygn. akt III AUa 685/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Mirosław Godlewski (spr.)

Sędziowie: SSA Dorota Rzeźniowiecka

SSA Anna Rodak

Protokolant: sekretarz sądowy Małgorzata Matusiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 lutego 2018 r. w Ł.

sprawy S. K. (1)

**przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidatorowi Funduszu Alimentacyjnego
o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego**

na skutek apelacji S. K. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 17 marca 2017 r. sygn. akt VIII U 1912/16

1. **oddala apelację;**

2. **przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi radcy prawnemu R. W. kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem 60/100) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w drugiej instancji.**

Sygn. akt III AUa 685/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 lipca 2016 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Likwidator Funduszu Alimentacyjnego odmówił S. K. (1) umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego wraz z 5 % opłatą na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 18 418,16 zł.

W uzasadnieniu decyzji argumentowano, że sytuacja materialna i zdrowotna wnioskodawcy jest trudna, nie stwierdzono jednak szczególnych okoliczności, uzasadniających umorzenie zadłużenia. Wnioskodawca ma dochód w postaci zasiłku stałego w wysokości 542,73 zł miesięcznie. Samodzielnie prowadzi gospodarstwo domowe i ponosi stałe wydatki na utrzymanie i koszty leczenia w wysokości około 257 zł. Nie legitymuje się orzeczeniem o niezdolności do pracy lub niepełnosprawności, stwierdzającym całkowitą i trwałą niezdolność do podjęcia zatrudnienia z powodów zdrowotnych. Umorzenia należności nie uzasadniają niewielkie dochody oraz trudna sytuacja finansowa. Zła kondycja finansowa jest bowiem cechą większości zobowiązanych, za których świadczenia wypłacał fundusz alimentacyjny

W odwołaniu S. K. (2) podniósł, że ma problemy zdrowotne, utrzymuje się z zasiłku w wysokości 542,73 zł, podejmuje starania w kierunku znalezienia zatrudnienia, ale z uwagi na trudną sytuację finansową nie jest w stanie uregulować nawet minimalnej kwoty na rzecz funduszu.

W odpowiedzi na odwołanie organ wnosil o jego oddalenie przytaczając argumentację jak w uzasadnieniu skarżonej decyzji

Wyrokiem z 17 marca 2017 roku Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie (punkt 1.) oraz przyznał i nakazał wypłacić z funduszu Skarbu Państwa Kasy Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz radcy prawnego R. W. kwotę 442,80 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawcy (punkt 2.).

Wydając przedmiotowy wyrok Sąd pierwszej instancji przyjął za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia faktyczne.

S. K. (1), urodzony (...), ma wykształcenie zawodowe. Pracował jako obuwnik, kierowca wózków transportowych, rzeźnik, gospodarz domu. Aktualnie nie pracuje.

Wnioskodawca ma problemy zdrowotne. Od 2001 roku cierpi na padaczkę. Podejmuje starania w kierunku podjęcia zatrudnienia. W sumie przepracował około 17 lat. Od maja 2016 r. ma przyznany zasiłek stały w kwocie 542,73 zł miesięcznie. Ponosi koszty utrzymania w wysokości około 400 złotych i opłaty na leczenie w wysokości około 40 – 50 zł, spłaca na bieżąco zadłużenie za telewizję około 150 zł. Wnioskodawca był karany około 10 lat temu za pobicie oraz za kradzież. Przebywał w zakładzie karnym kilkakrotnie.

Z punktu widzenia neurologicznego wnioskodawca jest czasowo niezdolny do pracy przez okres 2 lat, przy całkowitym zakazie spożywania alkoholu i zaleceniu systematycznego leczenia odwykowego i neurologicznego. Rozpoznano u niego znaczne zaburzenia statyki ciała, zaburzenia koordynacji ruchowej o typie ataksji pp. mózdkowej na bazie przewlekłego nadużywania alkoholu. Poza wieloletnią padaczką wnioskodawca ma cechy zespołu psychoorganicznego, którego głównym objawem są zaburzenia pamięci i zdolności kojarzenia. Wnioskodawca pozostaje pod opieką poradni lekarskiej neurologicznej. Napady padaczkowe występują u niego średnio 2- 3 razy w tygodniu. Poza tym samoistnie ma łzawienie z oczu oraz odczuwa drętwienie nóg.

Wnioskodawca ma orzeczony umiarkowany stopień niepełnosprawności od 08 kwietnia 2016 r do 31 maja 2018 r. Ma naruszoną sprawność organizmu i jest zdolny do podejmowania zatrudnienia w warunkach pracy chronionej, dostosowanych do potrzeb i możliwości wynikających z niepełnosprawności.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie i wskazał za podstawę prawną rozstrzygnięcia art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 1518, ze zm.), jednocześnie przytaczając jego treść.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że sytuacja osobista wnioskodawcy jest wprawdzie faktycznie trudna, jednakże nie może zostać zakwalifikowana jako szczególnie uzasadniona.

Sąd podniósł, że niewątpliwe problemy zdrowotne wnioskodawcy o podłożu neurologicznym, nie mogą one stanowić podstawy do umorzenia należności funduszu alimentacyjnego, bowiem stwierdzone u niego schorzenia powodują jego niezdolność do pracy, ale na okres dwóch lat. Nie mają zatem charakteru stałego, co mogłoby stanowić podstawę do umorzenia należności jako zaistnienie bezpowrotnej perspektywy poprawy sytuacji finansowej i braku rokowań co do, chociażby częściowej spłaty należności na rzecz funduszu.

W ocenie Sądu Okręgowego u wnioskodawcy istnieje perspektywa poprawy stanu jego zdrowia, co w dużej mierze zależne jest od postępowania samego wnioskodawcy i zastosowania się do zaleceń lekarskich dotyczących zakazu spożywania alkoholu i systematycznego leczenia odwykowego i neurologicznego.

Nadto wnioskodawca posiada źródło dochodów w postaci zasiłku, a wobec tego nie utracił możliwości spłaty zadłużenia, zaś schorzenia, na które cierpi, w obecnym stanie zdrowia nie czynią go osobą niezdolną do pracy na stałe.

Mając powyższe na uwadze, na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w związku z przywołanymi wyżej przepisami, Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zaskarżył ubezpieczony w części tj. w zakresie punktu pierwszego wyroku, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie złożonego odwołania od decyzji nr (...) - RED - UD z dnia 03.07.2016 roku i umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego oraz 5 % opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością tego funduszu w całości oraz zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej apelującemu świadczonej z urzędu za obie instancje, wedle norm przepisanych, wskazując, że koszty te nie zostały dotychczas zapłacone w całości ani w części,

W apelacji zarzucił zaskarżonemu wyrokowi :

1. naruszenie przepisów prawa procesowego:

a. art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na oddaleniu przez Sąd I instancji odwołania, podczas gdy istniały podstawy do jego uwzględnienia;

b. art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, tj. brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie, błędną ocenę dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonaną w sposób wybiórczy, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego oraz sprzeczność ustaleń Sądu I instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, czyli:

- przyjęcie, iż sytuacja zdrowotna, rodzinna i materialna apelującego nie jest sytuacją szczególnie uzasadnioną, pozwalającą na zastosowanie przepisów prawa umożliwiających umorzenie należności wobec funduszu alimentacyjnego w kwocie 18.418,16 złotych, podczas gdy liczne schorzenia na które cierpi apelujący (m. in. epilepsja, zaburzenia świadomości, zaniki pamięci), brak możliwości zarobkowania (orzeczona niezdolność do pracy na okres co najmniej 2 lat) i wiek (57 lat) nie dają mu realnych szans na spłatę zaległości obecnie i w przyszłości:

- przyjęcie, że po upływie orzeczonego okresu niezdolności do pracy apelujący będzie miał realną możliwość znalezienia zatrudnienia, w sytuacji gdy schorzenia na które cierpi najpewniej nie ustaną po upływie orzeczonego okresu niezdolności do pracy, a także wiek apelującego oraz orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym nie ułatwi mu znalezienia pracy, wszystkie te czynniki wskazują, iż apelujący nie będzie w stanie znaleźć zatrudnienia:

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych - poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji nieumorzenie przez Sąd I instancji należności wobec funduszu alimentacyjnego w kwocie 18.418,16 złotych i przyjęcie przez Sąd I instancji, że w niniejszej sprawie wobec S. K. (1) nie zachodzą przesłanki do umorzenia jego należności względem likwidowanego funduszu alimentacyjnego w łącznej kwocie 18.418,16 złotych, podczas gdy ustalony w sprawie stan faktyczny uzasadnia umorzenie ich w całości ze względu na wystąpienie szczególnie uzasadnionego przypadku związanego z sytuacją zdrowotną i rodzinną apelującego oraz wobec zaistnienia sytuacji, w której spłata należności pozbawiłaby go możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych.

Motywuując podniesione zarzuty motywował, że jego sytuacja materialna i osobista spełnia warunki do umorzenia zadłużenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu świadczeń wypłaconych przez ten fundusz. Wnioskodawca podniósł, iż skutkiem spłaty należności wobec funduszu alimentacyjnego będzie jego niedostatek oraz niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb. Nadto wskazał, iż uwzględniając jego wiek (57 lat) oraz liczne

schorzenia, nie jest zasadne twierdzenie iż jego stan zdrowia ulegnie poprawie i umożliwi mu w przyszłości podjęcie zatrudnienia.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny traktuje jako własne, gdyż znajdują one pełne potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym. Trafnie także wyłożył i zastosował przepisy prawa materialnego.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do apelacyjnego zarzutu naruszenia prawa procesowego stanowczo stwierdzić należy, że Sąd pierwszej instancji dokonał oceny materiału dowodowego wyjaśniając wszystkie istotne okoliczności sprawy bez przekroczenia w granic swobodnej oceny dowodów, zawarowanej normą art. 233 § 1 k.p.c. W szczególności całkowicie bezzasadny jest wywód, jakoby Sąd ocenił materiał w oderwaniu od całokształtu okoliczności i z naruszeniem zasad logicznego rozumowania, gdyż Sąd Okręgowy analizując indywidualną sytuację ubezpieczonego uwzględnił wszystkie istotne elementy, zarówno co do możliwości, sposobu, jak i perspektyw zwrotu należności.

W rozpoznawanej sprawie kwestią sporną między stronami jest, czy okoliczności przedstawione przez odwołującego są wystarczające dla uwzględnienia jego wniosku o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Zgodnie z art. 67 ustawy o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 114) egzekucję należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu prowadzi się w dalszym ciągu, aż do ich zaspokojenia. Organ egzekucyjny przekazuje likwidatorowi kwoty ściągnięte od osoby zobowiązanej do alimentacji, pozostałe po zaspokojeniu alimentów i należności z tytułu wypłaconej zaliczki alimentacyjnej. Wniosek o umorzenie lub zawieszenie egzekucji wymaga zgody likwidatora. Natomiast art. 68 ust. 1 wskazanej ustawy stanowi, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu.

W związku z powyższym ustawodawca, w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, umożliwi im umorzenie należności z likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

W przedmiotowej sprawie, słusznie uznał Sąd pierwszej instancji, że nie zostały spełnione przesłanki do przyjęcia, iż zachodzi „szczególnie uzasadniony wypadek” w rozumieniu powyższego przepisu. Za szczególnie uzasadniony przypadek można uznać bowiem sytuacje, gdy osoba zobowiązana nie ma możliwości spłaty zadłużenia i wedle wszelkiego prawdopodobieństwa nie odzyska tej możliwości np. w przypadku gdy jest trwale niezdolna do pracy i nie ma prawa do jakichkolwiek świadczeń. W orzecznictwie sądowym podnosi się, że okoliczności szczególnie uzasadnione, oznaczają wyjątkowe, losowe, które ze względów zdrowotnych lub rodzinnych tak obciążają budżet zobowiązanego, że nie pozwalają na uregulowanie należności (tak Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 22 sierpnia 2006r., III AU a 581/06, OSAB 2007/1/67). W ich następstwie jego sytuacja ulega pogorszeniu, tak że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać należności, a nadto nie ma perspektyw jej poprawy i zmiany (tak SN w wyroku z dnia 6 sierpnia 2008r., II UK 359/2007, Lex Polonica nr 1962302).

Tymczasem z ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji wynika, że faktycznie sytuacja materialna wnioskodawcy obecnie jest trudna, gdyż utrzymuje się z zasiłku w kwocie 542,73 zł miesięcznie. Jest także osobą schorowaną, wymagającą leczenia. Jednakże zauważenia wymaga, że sytuacja materialna i osobista wnioskodawcy, nie jest wystarczająca do uznania zaistnienia „szczególnego wypadku” stanowiącego podstawę do umorzenia należności alimentacyjnych wobec ZUS, bowiem właśnie sytuacja materialna wnioskodawcy związana z brakiem możliwości zarobkowania i bezskutecznością egzekucji alimentów, stanowiła podstawę do przyznania świadczenia z funduszu alimentacyjnego. „Szczególny wypadek” uzasadniający możliwość umorzenia należności wobec funduszu alimentacyjnego, o jakim mowa w art. 68 omawianej ustawy, musi więc dotyczyć, innej sytuacji niż ta, która

stanowiła podstawę do przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego tj. wyjątkowo trudnej sytuacji, w której znalazł się zobowiązany do alimentacji. W przeciwnym wypadku, gdyby uznać, iż każda trudna sytuacja majątkowa zobowiązanego, przy uwzględnieniu sytuacji ekonomicznej kraju, wysokiego poziom bezrobocia i trudności w odnalezieniu się na rynku pracy osób z różnych grup wiekowych, jest wystarczającą przesłanką do umorzenia należności wobec funduszu, ochrona środków tego funduszu byłaby iluzoryczna, a szczególny przepis jakim jest art. 68 ustawy stałby się wbrew założenia ustawodawcy nie wyjątkiem, a zasadą. Zatem nawet trudna sytuacja materialna lub zdrowotna osoby ubiegającej się o umorzenie należności alimentacyjnych nie może być samoistną podstawą do wydania decyzji uwzględniającej wniosek, gdyż nie chodzi o przypadki "uzasadnione", ale "szczególnie uzasadnione".

Sąd I instancji prawidłowo ocenił również fakt legitymowania się przez skarżącego umiarkowanym stopniem niepełnosprawności przyznany mu na okres od dnia 8 kwietnia 2016 r. do dnia 31 maja 2018 r. Podkreślić należy, iż z tego orzeczenia o niepełnosprawności wynika, iż skarżący może wykonywać pracę przy czym w warunkach chronionych, zatem nieuzasadnione jest jego stanowisko o wyłączeniu i to trwałym jakiegokolwiek możliwości zarobkowania z uwagi na stan zdrowia. Przypomnieć trzeba, iż zgodnie z wykładnią zaprezentowaną w orzecznictwie, legitymowanie się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie odpowiada ani nie zawsze wyczerpuje pojęcie szczególnie uzasadnionego przypadku w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy, jeżeli taki stopień niepełnosprawności nie prowadził do sądownie potwierdzonej obiektywnej i definitywnej utraty perspektyw możliwości zarobkowania i spłaty zadłużenia alimentacyjnego. Równocześnie, samo przeciwne subiektywne przekonanie skarżącego o braku zdolności do pracy oraz możliwości i realnych perspektyw uzyskania środków materialnych na spłatę własnego zadłużenia alimentacyjnego, które nie uzyskało potwierdzenia w postępowaniu sądowym, wyklucza umorzenie długu alimentacyjnego na podstawie nieuzasadnionego zarzutu naruszenia art. 68 ust. 1 ww. ustawy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2015 r., I UK 341/14, LEX nr 1751864).

Podkreślenia wymaga, iż Sąd dokonuje oceny możliwości zarobkowych wnioskodawcy na dzień wyrokowania. W związku z tym przedwczesne jest przyjęcie, iż wnioskodawca nie będzie w stanie spłacić zadłużenia z funduszu alimentacyjnego w przyszłości, choćby w niewielkim jego zakresie. Ustalenie faktyczne o okresowej niezdolności do pracy skarżącego nie oznacza, że utracił on „bezpowrotnie” perspektywy na poprawę statusu materialnego i nie przekreśla rokowań oraz potencjalnych możliwości choćby spłat w przyszłości zadłużenia względem likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Podkreślić należy, że wnioskodawca ma wyuczony zawód, w którym może poszukiwać pracy, a ponadto będzie mógł ubiegać się o świadczenie emerytalne po osiągnięciu odpowiedniego wieku.

Ponadto zauważenia wymaga, że świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacane są ze środków publicznych i nie mogą bez konieczności ich zwrotu obciążać wszystkich obywateli.

W tym stanie rzeczy, podzielając w pełni stanowisko Sądu Okręgowego i nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, Sąd drugiej instancji na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił, o czym orzekł jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

W punkcie 2 sentencji wyroku Sąd Apelacyjny przyznał ze Skarbu Państwa – Kasy Sądu Okręgowego w Łodzi dla radcy prawnego R. W. kwotę 147,60 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w drugiej instancji, zgodnie z § 15 ust. 2 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 4 ust 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu z dnia 3 października 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1715).